

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Robert Kulmiński

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

2006 stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, nadany uchwałą Rady Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, na podstawie rozprawy doktorskiej *Wizja śmierci w prozie czeskiej lat 1945-1989* napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Joanny Goszczyńskiej (recenzenci: prof. dr hab. Andrzej Mencwel, prof. dr hab. Jacek Kolbuszewski)

2004 tytuł magistra na kierunku kulturoznawstwo w zakresie: Wiedza o kulturze, w Instytucie Kultury Polskiej, Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego uzyskany na podstawie pracy magisterskiej *Oralność i literalność w prozie artystycznej. Przykład Bohumila Hrabala*, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Mencwela (z wyróżnieniem)

2001 tytuł magistra na kierunku filologia w zakresie filologii słowiańskiej w Instytucie Filologii Słowiańskiej Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego uzyskany na podstawie pracy magisterskiej *Topos śmierci w prozie Ladislava Fuksa* napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Haliny Janaszek-Ivaničkovej.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/ artystycznych.

2013 – zastępca dyrektora ds. finansowych i ogólnych, Instytutu Sławistyki Zachodniej i Południowej Uniwersytetu Warszawskiego

2005 – zatrudniony w Instytucie Sławistyki Zachodniej i Południowej Uniwersytetu Warszawskiego (od 2006 roku na stanowisku asystenta, od 2009 roku na stanowisku adiunkta).

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):

Jako osiągnięcie wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.) chciałbym wskazać monografię:

Robert Kulmiński, *Tu pali się ktoś. Ryszard Siwiec, Jan Palach, Zdeněk Adamec*, 2016, Libron, ss. 240, ISBN 978-83-65148-99-5

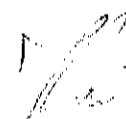
recenzenci wydawniczy: dr hab. Tadeusz Czekalski, dr hab. Marcin Filipowicz

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Monografia *Tu pali się ktoś. Ryszard Siwiec, Jan Palach, Zdeněk Adamec* to rezultat badań prowadzonych w ramach grantu *Samospalenia w wyobraźni społecznej Ryszard Siwiec, Jan Palach, Akce pochodzeń 2003* finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki (program *Sonata*).

Celem naukowym realizacji projektu, a zarazem napisanej na jego podstawie monografii jest prześledzenie i rozpoznanie mechanizmów determinujących powstawanie, funkcjonowanie i umieranie wyobrażeń społecznych we współczesnym świecie w różnych dyskursach społecznych. Odpowiedź na pytanie, które wydarzenia i jakie warunki muszą nastąpić, żeby dane zdarzenie stało się częścią pamięci społecznej jako część tożsamości jednostkowej? Dlaczego pewne wyobrażenia umierają, a inne, choć niezmiernie podobne w ogóle nie mogą zaistnieć? W końcu też w jaki sposób różne dyskursy społeczne wpływają na siebie, w jaki sposób determinują swój kształt w różnych kontekstach społecznych i politycznych?

Podstawą źródłową odpowiedzi na zarysowane w ten sposób pytania badawcze a zarazem zasadniczą osią analityczną oraz trzonem narracji przedstawionej monografii są samospalenia: Ryszarda Siwca (8 września 1968 r. na Stadionie Dziesięciolecia w Warszawie) oraz Jana Palacha (16 stycznia 1969 r.) i Zdenka Adamca (6 marca 2003 r.) dokonane na placu Waclawa w Pradze. Oczywiście w swoich rozważaniach nie pomijam pozostałych samospaleń, które miały miejsce w Polsce (Józef Dolak 30 września 1972 r., Walenty Badylak 21 marca 1980 r., Andrzej Durkacz 29 maja 1980 r.) oraz w Czechosłowacji (Josef Hlavatý 20 stycznia 1969 r., Miroslav Malinka 21 stycznia 1969 r., Jan Béréš 25 stycznia 1969 r., Jan Zajíc 25 lutego 1969 r., Evžen Plocek 4 kwietnia 1969 r., Michal Lefčík 11 kwietnia 1969 r., Bohumil Peroutka 28 września 1969 r.). Mam również w pamięci inne samospalenia dokonane w drugiej połowie XX w. w Europie.

W zawartych w monografii rozważaniach zasadniczą rolę odgrywają różne rodzaje dyskursów rodzących się na podstawie odtwarzania, konstruowania, rekonstruowania czy tworzenia narracji o samospaleniach. Mechanizmy ich powstawania i zanikania, ich wzajemne zależności oraz to, jaki mają na siebie wpływ. Z tej przyczyny, a także z powodu różnej liczby materiałów dotyczących poszczególnych samospaleń oraz zachowania czytelności, główna linia rozważań osnuta została wokół postaci Jana Pałacha. Pozostałe samospalenia, aczkolwiek traktowane z równą rzetelnością, stanowią niezbędne odniesienie. Nieodzowny czynnik porównania – w perspektywie synchronicznej w stosunku do innej kultury (samospalenia Ryszarda Siwca, Józefa Dolaka czy Walentego Badyłaka) oraz diachronicznej, w tej samej przestrzeni kulturowej, lecz w diametralnie różnym kontekście społeczno-politycznym (samospalenie Zdenka Adamca).

Przyjęta perspektywa porównawcza (w tym wypadku podwójna: porównanie podobnych zdarzeń w różnych kulturach w tym samym czasie – samospalenie Ryszarda Siwca i Jana Pałacha, Jana Zajícę oraz pozostałych samospaleń w Czechosłowacji w 1969 roku oraz zestawienia wydarzeń w jednej kulturze w innym okresie – Jana Pałacha i Jana Zajícę oraz pozostałych samospaleń w Czechosłowacji w 1969 roku z samospalaniem Zdenka Adamca), o której Durkheim pisał, że jest eksperymentem pośrednim, a badanie naukowe może zakończyć się powodzeniem tylko wówczas, gdy odnosi się do faktów porównywalnych – pozwoliła dostrzec to, co nieprzezroczyście, nieoczekiwane w zebranych materiale.

Zarysowany w ten sposób cel projektu oraz odpowiedzi na wyznaczające zasadniczą oś refleksji pytania badawcze wymagały badań różnego rodzaju materiałów źródłowych, w których dyskurs o samospaleniach w Polsce, Czechosłowacji i Czechach pojawiał się i pojawia do dziś. W konsekwencji w trakcie licznych kwerend bibliotecznych oraz pobytów stażowych i stypendiów dokonałem między innymi ekscerpcji polskiej i czeskiej prasy ogólnokrajowej i lokalnej z lat 1968-2013, materiałów pochodzących z Instytutu Pamięci Narodowej oraz Instytutu Badań Reżimów Totalitarnych (czeski odpowiednik IPN-u), dokonałem analizy podręczników do nauczania historii i programów nauczania, literatury naukowej, beletrystycznej, wierszy, pieśni, licznych ulotek, plakatów, zdjęć itp. Nie pominąłem także materiałów ze sfery kultury popularnej (serial, film telewizyjny, programy popularnonaukowe) oraz Internetu. Uczestniczyłem również w wielu uroczystościach kommemoratywnych związanych z dokonanymi w Polsce i Czechosłowacji samospaleniami oraz odwiedziłem miejsca pamięci z nimi związane. Przeprowadziłem również dwadzieścia pięć pogłębionych wywiadów antropologicznych (niestandardyzowanych i jedynie częściowo

ustrukturyzowanych (w ten sposób, aby móc porównać poszczególne wypowiedzi i odnieść je do siebie nawzajem), otwartych, maksymalnie ograniczających wpływ badacza na ewentualne odpowiedzi, przy analizie których wykorzystałem specjalistyczny program komputerowy wspomagający analizę danych jakościowych – CAQDA (Computer-Assisted Qualitative Data Analysis Software). W ten sposób dokonałem jednocześnie triangulacji danych, bowiem porównywanie różnego rodzaju źródeł pozwoliło mi zweryfikować otrzymane wyniki analizy na różnym poziomie prowadzonych badań.

Zróznicowanie materiałów źródłowych wymusiło wybór narzędzia analitycznego, które nie dość, że objęłoby tę niejednorodną całość, to jeszcze ukazało ją w trakcie jej rodzenia się i rozwoju, w jej metamorfozach i gwałtownych przeobrażeniach, jakich doznała w konsekwencji zmian społeczno-politycznych. W swoich badaniach bowiem opieram się na paradygmacie imperatywnym, zakładającym, że rzeczywistość społeczna nie ma charakteru konkretnego, lecz jest względnym i niestabilnym, intersubiektywnym tworem uczestników (aktorów społecznych), stale tworzących i odtwarzających tę rzeczywistość. Owi aktorzy społeczni postrzegają swój świat jako oczywisty, a zadaniem badacza jest wyjaśnić mechanizmy nim rządzące.

Sposobem gwarantującym w tym wypadku skuteczne uchwycenie najważniejszych elementów dyskursu w jego procesualnych przemianach okazała się analiza treści polegająca na tematycznym kodowaniu poszczególnych partii analizowanych tekstów tak, aby wydobyć najistotniejsze kategorie, które następnie zostały poddane dalszej analizie, ukierunkowanej już na interpretację znaczeń i symboliki proponowanej przez badane dokumenty. To rozwiązanie sprawiło, że wszelkie użyte kody, składające się na narrację kreowaną przez analizowane źródła, wywodziły się wprost z samych tekstów, były bowiem w nich ugruntowane – odwołując się do zakorzenionej w analizach jakościowych i precyzyjnie opisanej metody Barneya Glasera i Anselma Straussa.

Ponadto przyjęcie takiej perspektywy pozwoliło mi z jednej strony traktować wszystkie dokumenty jako całościową narrację, w której kontekst (czas powstania, charakter danych dokumentów) został uwzględniony na etapie kodowania, a z drugiej – umożliwiło śledzenie przemian poszczególnych kategorii z punktu widzenia diachronicznego i synchronicznego (pomiędzy konkretnymi dokumentami w jednym momencie). Wielokrotne porównywanie wyodrębnionych kodów, kontrastowanie ich i zestawianie pomogło w wydobyciu z różnorodnych tekstów składających się na materiał źródłowy swoistych cech i znaczeń przepływających pomiędzy dokumentami o różnym charakterze i powstałych w innym czasie. Poszczególne kody zostały wykorzystane również do analizy materiału

wizualnego, jak i przeprowadzonych wywiadów – były spójnikiem całości analizy zebranego, niejednorodnego materiału i gwarantem koherentności rezultatów analizy.

Uniwersalne tkwi w sercu szczegółu – pisał Yves Winkin za Goethem, wysnuwając z tych słów propozycję metodologiczną, polegającą na rozpoznawaniu pojedynczych splotów rzeczywistości oraz, w następnej kolejności, wpisywaniu ich w gąszcz sieci społecznej. Ilościowo marginalny fenomen został w tym przypadku wpisany w szeroką ramę analityczną, wyrażaną w zebranych materiałach źródłowych. Samobójstwo poprzez samospalenie stanowi bowiem niewielki procent samobójstw w ogóle. Ponadto, ani Polska, ani Czechosłowacja, ani później Czechy nie wyróżniają się szczególnie pod tym względem na tle innych państw europejskich. Niemniej jednak wymiar ilościowy nie stanowił dla mnie aspektu decydującego, statystyka bowiem nie przekłada się w tym wypadku na wymiar znaczeniowy. Interesowała mnie przede wszystkim perspektywa jakościowa, a co istotniejsze – samospalenia potraktowałem w przedstawionej monografii jako materiał wyjściowy. Nie pozostałem na poziomie opisu samych samobójstw i ich historycznych okoliczności ani rozpatrywaniu przyczyn dokonywania tego typu czynów. Pozostałem te sfery historykom, socjologom i psychologom, z których prac oczywiście w swoich rozważaniach skwapliwie skorzystałem.

W celu ułatwienia analizy materiałów źródłowych, ale również z powodów merytorycznych wywód przedstawiony w monografii podzielony został na cztery części. Pierwsza jest próbą analizy zjawiska samobójstwa z perspektywy widowiska. Takie ujęcie pozwala przedstawić i podkreślić te elementy samospaleń, które pomijają dyskursy w dalszych częściach – przede wszystkim precyzyjnie przygotowany scenariusz samobójstwa, wybór przestrzeni, sceny, gdzie jest dokonywane, czy aktorów drugoplanowych. Ponadto ta perspektywa podkreśla aspekt widowiskowości opisywanych samospaleń, aspekt, który kierował samobójcami w wyborze sposobu i miejsca odebrania sobie życia, a który podkreślany jest niejednokrotnie w analizowanych w rozdziale ostatnim wywiadach antropologicznych za studentami Uniwersytetu Karola w Pradze.

W kolejnym rozdziale koncentruję się na analizie poszczególnych dyskursów medialnych – wizualnym i audiowizualnym oraz pisany. Podział ten jest percepcyjny, wynika ze sposobów, w jaki poszczególne źródła są odbierane. Percepcja prasy, książki naukowej, beletrystycznej, podręcznika szkolnego czy tajnych przez wiele lat materiałów ze śledztwa dotyczącego samospalenia Ryszarda Siwca lub Jana Palacha jest różna. Odmienna pozostaje też ich natura, co znacząco oddziałuje na dyskurs o samospaleniach i kształtuje jego istotę.

Rozdział trzeci jest niejako kontynuacją poprzedniego. W tym sensie, że również koncentruje się na medialnej narracji, uzupełnionej analizą praktyk społecznych. Jednak przedstawia przede wszystkim sytuację współczesną (z jej głębokimi korzeniami, sięgającymi okresu rządów reżimu komunistycznego) oraz reaktualizację narracji o samospaleniach w nowej rzeczywistości społeczno-politycznej po 1989 r. w Polsce i Czechosłowacji (a później w Czechach), a także samospalenie Zdenka Adamca, dokonane w 2003 r. Podzielony w ten sposób materiał pozwala uwzględnić w analizie inne przedstawienia wizualne pojawiające się poza systemem mass mediów, jak choćby maska pośmiertna Jana Palacha czy miejsca pamięci (wraz z praktykami kommemoratywnymi) poświęcone postaciom samospalonych.

Podróż przez dyskurs dotyczący samospaleń w Czechosłowacji i w Czechach wraz z porównaniem go z analogicznym zjawiskiem w Polsce, tak aby poprzez to porównanie wydobyć jak najszersze spektrum znaczeń, nie może pozostać bez wiwisekcji tego, co pozostaje poza dyskursem medialnym. W sferze funkcjonującej obok głównego nurtu, w przestrzeni tzw. milczącej większości, której dostęp do mediów polega w głównej mierze na odbieraniu strumienia wiadomości, informacji, opinii, opisów itp., nie zaś na jego kształtowaniu. W konsekwencji wpływ ten pozostaje niezmiernie ograniczony, choć już dziś, w erze sieci internetowej coraz bardziej widoczny. Zauważalny i stopniowo coraz bardziej równouprawniony, ażeby stać się jednym z dyskursów dominujących lub współdominujących, a w każdym razie ma taki potencjał.

Ostatni rozdział monografii opiera się na dwudziestu pięciu przeprowadzonych wywiadach antropologicznych i stanowi podsumowanie rozważań o funkcjonowaniu dyskursu o samospaleniu Jana Palacha. Wszelkie bowiem przedstawione mechanizmy i procesy kształtowania się owego dyskursu nabierają w wywiadach – a zatem w świadomości konkretnej grupy społecznej – realnego uzewnętrznienia. Są świadectwem tego, jakie miejsce w refleksji młodych ludzi zajmuje narracja o instytucjonalnie promowanej przeszłości, jaki wpływ na współczesne myślenie o samospaleniach miały dyskursy przeszłe, w jaki sposób determinują one teraźniejszy ogląd rzeczy. Materiał badawczy tego rozdziału (poza wspomnianymi wywiadami ze studentami Uniwersytetu Karola w Pradze) uzupełniają wypowiedzi i rozmowy, które nie miały charakteru wywiadu, ale dotyczyły analizowanego tematu (były to najczęściej prowokowane przez badacza pojedyncze wypowiedzi padające w prywatnych rozmowach) oraz komentarze internautów do współczesnych artykułów na temat historycznych samospaleń. Te ostatnie, mając na uwadze ich niejednoznaczny z perspektywy metodologicznej charakter, traktuję jako wstęp do rozważań.

Jak przekonują kolejne rozdziały monografii, każda z narracji o poszczególnych aktach samospalenia wykazuje własną wewnętrzną dynamikę, wynikającą z kontekstu kulturowego, sytuacji społecznej, ale również np. ze sposobu funkcjonowania mediów i ich charakteru w danym momencie. Ponadto wszystkie samospalenia cechuje semiotyczna zmienność. Znaczenia nadawane im w różny sposób i w różnym czasie były przekształcane, reorganizowane, dostosowywane do sytuacji społecznej czy politycznej.

Z analizy funkcjonowania narracji o samospaleniach możemy bez wątplenia wyodrębnić trzy podstawowe sposoby prowadzenia dominującego dyskursu, a mianowicie: zawłaszczenie – przemilczenie – odtworzenie. Wszystkie one w głównej mierze są generowane przez oficjalne instytucje (urzędy, media, placówki edukacyjne itp.). Jako przykład można podać urzędy cenzorskie w okresie panowania reżimu komunistycznego czy współczesne placówki kreujące obowiązującą politykę historyczną, takie jak Instytut Pamięci Narodowej w Polsce czy czeski Instytut Badania Reżimów Totalitarnych.

Zawłaszczenie – przemilczenie – odtworzenie nie są jednak trzema etapami jednego procesu. Stało się tak jedynie w odniesieniu do samospalenia Jana Palacha. W pozostałych przypadkach stykamy się z dwoma, a czasem nawet tylko z jednym z wymienionych sposobów kreowania dominującego dyskursu. Jedynie teatralny efekt gestu samospalenia Palacha stał się dla publiczności impulsem do bezpośredniej i natychmiastowej reakcji, zgodnie ze scenariuszem przygotowanym przez samobójcę.

W konsekwencji władze Czechosłowacji zostały niejako zmuszone, właśnie poprzez opisywane szczegółowo w monografii zawłaszczenie, do włączenia tej opowieści do komunistycznego uniwersum. Działań kreujących inny od oficjalnego dyskurs – z różnych przyczyn – nie podjęto zarówno w związku z samospaleniem się Ryszarda Siwca, jak i z pozostałymi czechosłowackimi samospaleniami. Rządzący nie potrzebowali zawłaszczać pozostałych narracji, mogli je przemilczeć, nie obawiając się protestów. Tym bardziej że społeczeństwo (publiczność owych performatywnych gestów) nie zareagowało stworzeniem swojej opowieści na temat tych wydarzeń bądź też podjęciem działań rozpowszechniających narrację.

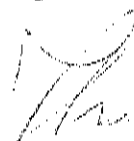
Samospalenie jest próbą ustanowienia nowego języka i rozbicia ustalonych ram. Jednak w żadnym z opisywanych przypadków, oprócz samospalenia się Jana Palacha, próba ta nie wymusiła na dominującej narracji żadnej reakcji modyfikującej panujący język (w konsekwencji wytworzenia się języka alternatywnego). Przemilczenie, choć bez wątplenia wymagało trudu, nie obligowało do podjęcia działań w obrębie samego dyskursu dominującego. Jedynie Palachowi udało się naruszyć dyskurs, przeciwko któremu

występował – w tym sensie, że wymusił wprowadzenie pewnych zmian, skorygowanie jego kształtu wobec aktu skierowanego przeciwko niemu.

Uprawomocnienie się symbolicznego uniwersum wobec dewiacyjnego przekazu – posługując się określeniami zapożyczonymi od Petera Bergera i Thomasa Luckmanna – a zatem w tym przypadku próba obrony dominującego języka przed narracją opozycyjną wymaga terapii w postaci internalizacji lub nihilacji. Pierwsze postępowanie polega na przyswojeniu i następnie na włączeniu wszelkich odbiegających od znaczeniowego uniwersum elementów rzeczywistości. Drugie zaś – na zaprzeczeniu istnienia zjawisk niemieszczących się w granicach uniwersum. Oba te mechanizmy (choć różnią się w szczegółach, co nakreśliłem w kolejnych częściach monografii) uwidaczniają się w narracji o samospaleniach w okresie panowania reżimu komunistycznego w Polsce i Czechosłowacji.

Natomiast po przemianach społeczno-politycznych, których symboliczną granicą jest 1989 r., nowo powstające uniwersum musiało się uprawomocnić, tworząc nowy dyskurs dominujący. W związku z tym wszystkie narracje historyczne korespondujące z kształtującą się rzeczywistością symboliczną zostają w nią włączone. Tym samym dokonuje się ich reaktualizacja, ponieważ zyskują znaczenie i pozycję, której do tej pory nie miały. W ten sposób odtworzono wszystkie opowieści o samospaleniach dokonanych w komunistycznej Polsce i Czechosłowacji jako wyraz sprzeciwu wobec ówczesnego reżimu. Co interesujące, narracje historyczne, tworzone w okresie panowania reżimu komunistycznego, nie zniknęły zupełnie ze sfery dyskursu o samospaleniach. Funkcjonują dziś jako opozycyjne wobec dominującej narracji i stanowią wyraz oporu wobec jej hegemonii.

Pomimo zasadniczych zmian rzeczywistości społeczno-politycznej, w szczególności sposobu funkcjonowania mediów (pojawienie się Internetu), samospalenie Zdenka Adamca również można rozpatrywać w ramach przywołanych mechanizmów. Opisana w monografii ekskluzja – pozostawienie go poza normami społecznymi jako samobójcy i przestępcy – to nic innego jak nihilacja. W przekazie medialnym początkowo zachowano jedynie ten wymiar jego czynu, który pasował do dominującego dyskursu. Zgodnie z tą logiką samobójca to człowiek z problemami, ponieważ jedynie osobiste problemy mogą być przyczyną tak dramatycznego aktu. W prowadzonej narracji demokracja zaś jest systemem, który najlepiej służy społeczeństwu, a przede wszystkim takim, do którego przez wiele dziesięcioleci reżimu komunistycznego społeczeństwo to dążyło i osiągnęło go dopiero po długiej walce. Demokracja nie może zatem stać się celem symbolicznego ataku, szczególnie dokonanego z wnętrza tego systemu, dlatego przemilczenie politycznego wymiaru jego czynu możemy bez wątplenia traktować jako nihilację, jako mechanizm obronny narracji hegemonicznej.

Z kolei przesunięcie ram narracyjnych już drugiego dnia stanowi próbę włączenia tego wydarzenia w symboliczne uniwersum panującej rzeczywistości. Wyrazem tego są choćby porównania Zdenka Adamca z Janem Palachem, dokonywane przez komentujących dziennikarzy. Samospalenie Adamca zostaje zatem włączone w szereg buntów społecznych i ten właśnie aspekt opisu sytuacji jest uwypuklony, aczkolwiek tym razem to protest nie do końca zrozumiały, a co za tym idzie – nie w pełni uprawniony. Jednak wykorzystując tę perspektywę, można już wpleść go w narrację dominującą, a w konsekwencji zawłaszczyć, czyniąc elementem panującego uniwersum.

Narracja proponowane przez respondentów układała historię Czechosłowacji, a później Czech w niemal książkowy, podręcznikowy sposób. Okazała się niezwykle ciekawym połączeniem mitu bohaterskiego (w rozumieniu Campbela) i kosmogenicznego (w rozumieniu Eliadego). Demokratyczny ład potrzebuje ich obu. Jednym z jego herosów, który swoimi działaniami doprowadził do powstania nowego systemu politycznego, jest m.in. Jan Palach. Pamięć o nim potwierdza zatem porządek demokratyczny, konstytuuje jego istnienie, przeciwstawione nieporządkowi i chaosowi okresu komunizmu. Tym samym zostaje również usankcjonowana polityka pamięci prowadzona przez władze demokratyczne, polegająca na mitologizacji powstania systemu demokratycznego, na stworzeniu mitu założycielskiego. W tej właśnie opowieści Palach odgrywa istotną rolę i należą mu się zarówno miejsce w podręcznikach, jak i oficjalne, państwowe obchody rocznic jego samospalenia się i śmierci.

Niemniej respondenci mieli wyraźny problem z wyrażeniem *expressis verbis* heroicznego charakteru postaci Jana Palacha, co jest – jak sądzę – wyrazem rozwarstwienia dyskursu o samospaleniach, wewnętrznego współlistnienia dominującego dyskursu z innymi, wynikającymi z własnych doświadczeń, będącymi odzwierciedleniem jednostkowej tożsamości. Narracja heroiczna, promowana przez media i instytucje władzy, oraz opozycyjna wobec niej, wynikająca z własnych doświadczeń respondentów, wyraźnie współlistniają ze sobą. Ważny jest jednak rodzaj tego współlistnienia. Pierwsza z nich przebija się do drugiej jakby nieświadomie. Kiedy jednak dochodzi do jej samouświadomienia, to znaczy do bezpośredniego nazwania Palacha bohaterem lub wzięcia udziału w uroczystościach ku jego czci, zderzenie z jego heroizmem budzi wyraźne opory, co mogłem zaobserwować nie tylko w wypowiedziach respondentów ale również w sferze praktyk kommemoratywnych związanych z upamiętnieniem czynu Jana Palacha.

Przedstawiona monografia jest zatem antropologiczną próbą zbadania narracji o – czeskich i polskich samospaleniach, które miały miejsce w drugiej połowie XX i na początku XXI wieku. Wyróżnia się nie tylko na tle innych, zorientowanych przede wszystkim

literaturoznawczo i językoznawczo badań sławistycznych w Polsce, ale także stanowi pionierskie ujęcie tematu, nie zrealizowane dotąd również na gruncie nauki czeskiej, gdzie badania dotyczące samospaleń oscylowały wokół zagadnień historycznych, psychologicznych i religijnych.

Ponadto, co warto podkreślić, przedstawiona monografia charakteryzuje się wykorzystaniem bogatego i zróżnicowanego materiału źródłowego, łączy w koherentną całość badania terenowe (wywiady, obserwacja uczestnicząca) z analizą beletrystyki, literatury naukowej, prasy, tajnych przed 1989 rokiem dokumentów, fotografii, przejawów kultury popularnej itp. W ten sposób dociera ona do kompleksowego obrazu narracji, nie ignoruje żadnego wątku i uwzględnia wszystkie poziomy dyskursu o samospaleniach. W konsekwencji tworzy spójny obraz tego wydarzenia a dodatkowo śledzi przemiany sposobów widzenia samospaleń w porządku historycznym, w jego przekształceniach w czasie.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych (artystycznych).

Niemal od początku mojej drogi badawczej, co ujawniło się w opublikowanej w 2008 roku książce, którą napisałem na podstawie rozprawy doktorskiej zatytułowanej *Śmierć w Czechach. Wizja śmierci w prozie czeskiej 1945 -1989*, centrum mojego zainteresowania była Czechosłowacja epoki komunizmu oraz dziedzictwo tego okresu, które do dziś w dostrzegalny sposób kształtuje czeską umysłowość a jego artefakty widoczne są we wszystkich sferach tej kultury. Natomiast perspektywę naukową oraz metody prowadzenia badań wyznaczyły mi ukończone studia w Instytucie Filologii Słowiańskiej (2001) oraz w Instytucie Kultury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego (2004). Oba kierunki dały mi podstawy metodologiczne, rozwijane w trakcie studiów doktoranckich i kontynuowane w badaniach po ich zakończeniu.

Książka *Śmierć w Czechach. Wizja śmierci w prozie czeskiej 1945 -1989* poświęcona została analizie literatury czeskiej okresu komunizmu z perspektywy antropologicznej. Dzieła prozatorskie są bowiem w tej pracy traktowane nie jako teksty literackie lecz przede wszystkim jako teksty kultury, choć teksty specyficzne, a zatem narzędzia badawcze dostosowałem do ich literackiego charakteru, wyodrębniając trzy zasadnicze elementy wyobrażenia śmierci w prozie czeskiej drugiej połowy XX wieku. Wszystkie składają się w jedną literacką wizję śmierci zaprezentowaną w formie odpowiedzi, jakie daje kultura (w tym wypadku proza) czeska na śmierć.

Poprzedzające wydanie monografii *Śmierć w Czechach. Wizja śmierci w prozie czeskiej 1945 -1989* artykuły naukowe („*Wierzę w ateizm*”, czyli *religijność nowożytnych Czechów (1948-1989)*), „Pamiętnik słowiański”, zeszyt 1, 2007; *Pábitelé*, „*Communicare. Almanach antropologiczny*”, nr 2, 2007) w bezpośredni sposób odnoszą się do pierwszej mojej książki, zawierają jednak wątki, które nie mogły się w niej znaleźć z powodów merytorycznych, rozszerzające refleksję na podejmowane tematy. Pierwszy z wymienionych wychodzi od językowego sformułowania *věřím v ateismus* (*wierzę w ateizm*), aby poprzez analizę danych socjologicznych i literackich przejawów stosunku do wiary podjąć refleksję na temat czeskiej religijności i zmierzyć się ze stereotypem Czecha ateisty. Sformułowanie *wierzę w ateizm* traktuję jako przejaw religijności pozainstytucjonalnej, mającej swój wyraz w praktykach postsekularnych. Natomiast artykuł zatytułowany *Pábitelé* poświęcony jest analizie opowiadania Bohumila Hrabala *Lekcja tańca dla starszych i zaawansowanych*. Podejmuję w nim rozważania nad istotną dla twórczości tego czeskiego pisarza figurą *Pábitela* – pojawiającą się zarówno w funkcji narratora, jak i bohatera wielu jego powieści.

W 2007 roku zacząłem pracę nad projektem badawczym, który – jak się okazało – tematycznie nakreślił moją drogę naukową na następnych dziesięć lat. Owocem tych starań był nie tylko złożony do ówczesnego Narodowego Centrum Nauki wniosek *Samospalenia w Polsce i Czechosłowacji/Czechach; Ryszard Siwiec, Jan Palach, Akce Pochodeń 2003* (2008), ale również wystąpienie na cyklicznej konferencji Tanatos (2007) oraz artykuł *Samospalenia – Czechosłowacja 1969, Czechy 2003* opublikowany w tomie pod redakcją prof. dr hab. Jacka Kulbuszewskiego w 2007 roku, w którym dokonuję historycznego przeglądu samospaleń dokonanych w Czechosłowacji a później w Czechach.

Kolejne lata to poszukiwania węzłowych dla okresu komunizmu w Czechosłowacji punktów i sfer, pozwalających lepiej zrozumieć ten okres, wyjaśnić sposób istnienia artefaktów komunizmu po przemianach 1989 roku oraz pomocnych zgłębić wyznaczony przez temat projektu problem samospaleń jako dramatycznego protestu politycznego. W 2010 roku opublikowany został artykuł *PRAGA NIE-MAGICZNA? – PLAC WACŁAWA – czeski krajobraz narodowy* w tomie *Znaczące przestrzenie słowiańszczyzny* redagowanym przez prof. dr hab. Joannę Goszczyńską i prof. dr hab. Grażynę Szwat-Gyłybową, w którym analizuję przestrzeń placu Wacława w Pradze z perspektywy jego struktury znaczeniowej i symbolicznej (w szczególności symboliki narodowej), odróżniającej go od innych przestrzeni nadwieltańskiej metropolii. Pozwoliło mi to w wnikliwiej przeanalizować scenę największej liczby samospaleń w Czechosłowacji już w trakcie realizacji projektu, który zakończył się wydaniem przedstawionej tu jako główne osiągnięcie monografii *Tu pali się ktoś. Ryszard Siwiec, Jan Palach, Zdeněk Adamec*, a także zwróciło uwagę na istotność tych przestrzeni w akcie samospalenia i tym samym pozwoliło już w samej monografii rozwinąć refleksję na temat samospalenia jako widowiska.

Natomiast w innym artykule (*Oblicza Palacha*, w: red. Magdalena Bogusławska, Zuzanna Grębecka, Ewa Wróblewska-Trochimiuk, *Komunistyczni bohaterowie*, Warszawa – Kraków 2011), którego powstanie ściśle związane było z realizacją przyjętego do finansowania w 2011 roku projektu *Samospalenia w Polsce i Czechosłowacji/Czechach; Ryszard Siwiec, Jan Palach, Akce Pochodeń 2003* w ramach konkursu Sonata, wykorzystując kategorie kardynalnych symboli szczegółowych i metafor źródłowych (Sherry Ortner) oraz metodologii gry społecznej (Victor Turner) wskazuję spektrum symbolicznego ujmowania czynu Jana Palacha oraz mechanizmy owymi symbolami rządzące. Do momentu popełnienia samospalenia Palach był nikomu nieznanym praskim studentem. Dopiero po dokonaniu czynu jego postać obrasta w różnorodną symbolikę. Staje się bohaterem, prowokatorem, zdrajcą, a

nawet agentem Czechosłowackiej Służby Bezpieczeństwa. Analizuję tym samym sposób w jaki jego czyn ma w sobie potencjał stania się wyraźnym znakiem komunikacyjnym. Jest *explicite* symboliczny. Nie tylko, i nie tyle ze względu na samą jego istotę, ale również ze względu na okoliczności, które temu wydarzeniu towarzyszyły.

Wszystkie opublikowane przez mnie artykuły ściśle związane z przygotowaniem, czy realizacją projektu badawczego, który zakończył się wydaniem monografii *Tu pali się ktoś. Ryszard Siwiec, Jan Palach, Zdeněk Adamec* nie powtarzają tez zawartych w książce, są jedynie rozwinięciem pewnych jej istotnych wątków, uzupełniają ją o dodatkowe konteksty i nawiązania.

Jak już nadmieniałem w polu mojego zainteresowania naukowego pozostawało również dziedzictwo, jakie pozostawił po sobie komunizm w Czechosłowacji (a później w Czechach) po przemianach aksamitnej rewolucji, co wyraża się nie tylko w poszczególnych rozdziałach przedstawionej tu jako główne osiągnięcie naukowe książki, ale także między innymi w artykule *Etnografia komunizmu – artefakty reżimu komunistycznego w Czechach po 1989 roku*, wydanym we współredagowanej przez mnie oraz prof. dr hab. Joannę Goszczyńską i dr Joannę Króla, książce *Doświadczenie i dziedzictwo totalitaryzmu na obszarze kultur środkowoeuropejskich* będącej uwieńczeniem międzynarodowego projektu (realizowany we współpracy z Instytutem Czeskiej Literatury i Literaturoznawstwa Uniwersytetu Karola w Pradze (Ústav české literatury a literární vědy FF UK), Instytutem Literaturoznawstwa Węgierskiej Akademii Nauk (Irodalomtudományi Intézet MTA) oraz Instytutem Literatury Słowackiej Słowackiej Akademii Nauk (Ústav slovenskej literatúry SAV) badawczego (pod tym samym tytułem), którego byłem współautorem i wykonawcą, finansowanego z Funduszu Wyszehradzkiego.

Artykuł *Etnografia komunizmu – artefakty reżimu komunistycznego w Czechach po 1989 roku* bazuje na przeprowadzonych badaniach etnograficznych w Muzeum Komunizmu w Pradze metodą obserwacji uczestniczącej, uzupełnionej wywiadami z pracownikami i jednym z właścicieli instytucji. Materiał źródłowy uzupełnia analiza struktur narracyjnych dokumentów (przede wszystkim ulotki, podpisy pod eksponatami, napisy wyjaśniające sytuację historyczną oraz wpisy do książki pamiątkowej), co doprowadziło bezpośrednio do analizy stosowanych przez to muzeum strategii tekstualnych, narracji, jaką snuje o komunizmie. W ten sposób dotarłem do relacji pomiędzy odwiedzającymi a przedmiotami wystawianymi w muzeum.

Problematykę tę kontynuowałem również w tekście *Rubieże ideologii. Komunistyczna Partia Czech i Moraw, czyli komunizm po komunizmie* opublikowanym w tomie *Komunizm*

na peryferiach, redagowanym przez dr hab. Magdalenę Bogusławską oraz dr Zuzannę Grębecką, opublikowanym w 2013 roku. Jest to analiza sposobów funkcjonowania (przede wszystkim w wymiarze symbolicznym, nie politycznym) partii komunistycznej w Czechach (Komunistická strana Čech a Moravy) będącej spadkobierczynią Komunistycznej Partii Czechosłowacji (Komunistická strana Československa). Partia ta z powodzeniem realizuje swoje polityczne cele pomimo tego, że ustawowe rozliczenie się z przeszłością komunistyczną jest w Czechach jednym z najbardziej kompleksowych w Europie Środkowej, porównywalnym jedynie z rozrachunkiem niemieckim.

W trakcie badań prowadzonych nad okresem komunizmu w Czechosłowacji i jego dziedzictwa po 1989 roku bardzo szybko okazało się, że ich nieodłącznym elementem musi stać się refleksja nad kulturą popularną tego okresu. Z dwóch rudymenarnych powodów. Po pierwsze dlatego, że jest to sfera często pomijana w dyskursie naukowym. Po drugie zaś, ponieważ (szczególnie od upowszechnienia się telewizji od drugiej połowy lat pięćdziesiątych) stanowi niezmiernie istotną i niezbywalną część struktur kulturotwórczych, a zatem ma niebagatelne znaczenie dla zrozumienia tego okresu. W rezultacie tego zacząłem badania sfery dotąd nie rozwijanej w Polsce, a i w Czechach mającej dopiero skromne osiągnięcia.

Moje zainteresowanie powyższym obszarem badawczym znalazło odzwierciedlenie między innymi a artykułach *Český rozhlas – wspólnota słuchaczy*, (w: red. Joanna Goszczyńska, *Procesy autoidentyfikacji na obszarze kultur środkowoeuropejskich po roku 1918*, Warszawa 2008); *Źródła czeskiej kultury masowej – zarys zjawiska*, („Pamiętnik Słowiański”, zeszyt 1, 2009); *Major Zeman znowu nadaje. Kilka uwag o kulturze repetycji* (w: red. Magdalena Bogusławska, Zuzanna Grębecka, *Pop-komunizm: doświadczenie komunizmu a kultura popularna*, Kraków 2010) oraz *Právě běží” – televize a identita*, (w: red. Daniel Ondřej, Kavka Tomáš, Machek Jakub, *Populární kultura v českém prostoru*, Praha 2013). W pierwszym z nich wskazuję na rolę jaką radio odegrało w okresie dwudziestolecia międzywojennego (od 1923 roku, od momentu, w którym w Czechosłowacji zaczęło nadawać regularnie) w kształtowaniu tożsamości wspólnotowej. Medium to przełamało izolację przestrzenną i światopoglądową peryferii, co z kolei doprowadziło do wytworzenia się bardziej spójnej struktury wyobraźni. Zrodziła się pewna wspólnota słuchaczy, posiadających zbieżne wyobrażenia, tych samych idoli, analogiczne zachowania.

Natomiast w drugim z wymienionych tekstów koncentruję się na powiązaniu procesów powstawania kultury masowej w XIX wieku z kształtowaniem się nowoczesnej tożsamości narodowej na ziemiach korony św. Wacława. XIX wiek przyniósł redefinicję

tożsamości, stare, oparte na wierzeniach religijnych tożsamości musiały ulec destrukcji wraz z procesami industrializacji i zmianami w strukturze demograficznej (urbanizacja). Biurokratyzacja, industrializacja, urbanizacja, rozwój oświaty to procesy, które pozwoliły jednocześnie na narodziny nowoczesnego czeskiego społeczeństwa oraz kultury masowej.

Artykuł ten został przetłumaczony na język czeski i włączony w warsztaty naukowe realizowane w ramach grantu *Początki kultury popularnej na ziemiach czeskich (Počátky populární kultury v českých zemích)* realizowanego przez Centrum badań kultury popularnej (Centrum pro studium populární kultury) (2014).

Trzeci z wymienionych artykułów (*Právě běží" – televize a identita*) jest próbą przyjrzenia się współczesnej tożsamości przez pryzmat programów telewizyjnych z wykorzystaniem narzędzi badawczych wypracowanych przez tzw. szkołę birminghamską, uchwycenia tego, na co w swoich rozważaniach wskazuje chociażby Anthony Giddens, pisząc o nieustannym poszukiwaniu przez jednostkę własnego samookreślenia się wśród wielości i możliwości dokonania różnych wyborów

Swoje doświadczenia z badaniami czechosłowackiej/czeskiej kultury popularnej zawarłem w tekście *Problemy badań czechosłowackiej kultury popularnej („Bohemistyka” 2015, nr 3)* na podstawie prowadzonych analiz chciałem zwrócić uwagę na możliwe problemy metodologiczne, z którymi boryka się wylaniająca się w Czechach refleksja nad fenomenami czechosłowackiej kultury popularnej, wynikającymi w szczególności z uwarunkowań reżimu komunistycznego, oraz z – często zbyt przytłaczającą – tradycją zachodnioeuropejską i amerykańską, która proponuje narzędzia badawcze nie zawsze dostosowane do swoistości czasu panowania gospodarki centralnie sterowanej i przestrzeni środkowoeuropejskiej. Ciągłe bowiem mamy do czynienia z nową, dopiero rodzącą się refleksją. Jeśli bowiem nie liczyć pojedynczych opracowań najczęściej pisanych z perspektywy badań historycznych lub historycznoliterackich bądź medioznawczych, studia nad czechosłowacką kulturą popularną dopiero się rozwijają a impuls do ich rozwoju dał początek XXI wieku i prężnie działające w tym obszarze Centrum badań kultury popularnej (Centrum pro studium populární kultury), z którym już od 2011 roku ściśle współpracuję przy realizacji projektów (*Popular culture and subcultures in the post-socialist societies of Central Eastern and South Eastern Europe, 2013-2016*) czy współorganizując międzynarodowe konferencje naukowe (*„Listening to the Wind of Change”: Popular Culture and Post-Socialist Societies in East-Central Europe, 2013, Praga; Beyond the Café/Pub Split: Interlocking Urbanity and Rurality in the Popular Culture of East Central European Societies, 2015, Praga*).

Natomiast w artykule *Major Zeman znowu nadaje. Kilka uwag o kulturze repetycji* łączy zainteresowania kulturą popularną i dziedzictwem komunizmu w Czechosłowacji/Czechach po 1989 roku analizując jeden z najbardziej propagandowych seriali czechosłowackich lat siedemdziesiątych, z perspektywy jego percepcji w ramach powtórek w czeskiej i słowackiej telewizji lat dziewięćdziesiątych, jako szczególny przypadek zjawiska określanego przez Marka Krajewskiego mianem kultury repetycji.

W moim dorobku naukowym znajdują się również takie prace, które podejmują refleksję na tematy nie związane bezpośrednio z głównym nurtem moich dociekań, aczkolwiek z punktu widzenia metodologicznego pozostają z nim w ścisłej zależności: *Mude In Czechoslovakia* („Dialog”, nr 9, 2009), podejmujący refleksję na temat artefaktów Czechosłowacji w polskiej przestrzeni kulturowej, *Wobec samobójstwa* (w: red. Natalia Długosz, *Tabu w oku szeroko otwartym*, Poznań 2012), w którym rozważam społeczny stosunek do samobójstwa w kulturze europejskiej, *Spoleczny wymiar kremacji w Polsce i Czechach* (w: red. Grzegorz P. Bąbiak, Joanna Królak, *Polsko-czeskie tropy kulturalne w XX w.*, Warszawa 2012) porównujący podejście do spopielenia zwłok po śmierci w Polsce i Czechach, *„D 66” – konkursy piękności w Czechosłowacji* (w: red. Zuzanna Grębecka, Magdalena Bogusławska, Robert Kulmiński, *Zmysłowy komunizm. Somatyczne doświadczenie epoki*, Warszawa-Kraków 2014) rozprawiający o początkach epoki normalizacji w Czechosłowacji na podstawie analizy konkursów Miss Czechosłowacji, *Wojna czeska-wojna polska? – czyli o obrazie i wizerunku słów kilka* (w: red. Joanna Goszczyńska, *Wojna-retoryka walki*, Warszawa 2015) stawiający pytania o możliwość tworzenia się i funkcjonowania obrazu II wojny światowej w świecie skreolizowanych znaczeń, w którym każdy produkt staje się metakulturowy ponieważ stanowi część symultanicznej totalności, poddawanej partyzantce semiotycznej, *ČESKÝ ČLOVĚK na progu wielkiej zmiany* („Pamiętnik Słowiański”, zeszyt 1-2) będący analizą serii fotografii Ivana Lutterera, Jana Malego, Jiřego Poláčka z perspektywy przemian aksamitnej rewolucji, czy *Ne-místo – Praha hlavní nádraží* (w: red. Tereza Blažková, *Krajina jako antropologická čítanka*, Praha 2015), wykorzystujący w analizie przestrzeni Dworca Głównego w Pradze, na podstawie własnych badań terenowych, termin „nie-miejsce” wprowadzony przez Marca Auge a wywodzony z prac Michela de Certeau.

Na marginesie mojego dorobku badawczego pozostają także refleksje o charakterze metodologicznym ujęte w dwóch artykułach *Praktyki czasu* (w: red. Nicole Dolowy-Rybińska, Anna Gronowska, Agnieszka Karpowicz, Paweł Rodak, *Sploty kultury*, Warszawa 2010) oraz *ZOBACZYĆ/USŁYSZEĆ/DOTKNAĆ OBCEGO – o antropologicznych sposobach*

nauczania kultury obcej (w: red. Zdeněk Pechal, *DIALOG SLOVANSKÝCH KULTUR*, Olomouc 2015).

W ostatnim czasie nowym kierunkiem moich naukowych poszukiwań stały się kwestie mniejszościowe. Współpracowałem przy zainicjowanym przez dr Nicole Dołowy-Rybińską w Instytucie Sławistyki Polskiej Akademii Nauk międzydziedzinowe seminarium poświęcone prasie mniejszości narodowych i etnicznych oraz grup mniejszościowych w Polsce. Interdyscyplinarny zespół, w skład którego wchodzi 14 naukowców i badaczy różnych dziedzin z całej Polski (m.in. socjolożka dr hab. Ewa Michna z Uniwersytetu Jagiellońskiego, historyk i sławista dr hab. Petr Kaleta z Uniwersytetu Karola w Pradze, socjolożka i antropolożka dr hab. Katarzyna Warmińska z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, medioznawczyni dr Marta Jas-Koziarkiewicz z Uniwersytetu Warszawskiego, językoznawca i socjolog dr hab. Michał Głuszkowski z Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu) wypracował podstawy metodologiczne badań nad prasą mniejszości. Obecnie staramy się o skonkretyzowanie naszych prac pod postacią projektu badawczego.

Zdobyte w tym zespole badawczym doświadczenie i wiedzę wykorzystałem w opublikowanym w 2014 roku artykule *Wietnamczycy w Czechach*, („Zeszyty Łużyckie” nr 48) będącym próbą krótkiego, opartego na badaniach czeskich socjologów, etnologów, wietnamistów i antropologów, wprowadzenia do mało znanej polskiemu czytelnikowi problematyki funkcjonowania mniejszości wietnamskiej w Czechach. Wykorzystałem je również przy okazji współorganizowanej wraz z dr Nicole Dołowy-Rybińską międzynarodowej konferencji naukowej *Mniejszości w Czechach, Czesi wobec mniejszości* oraz w przygotowanym do druku artykule *Granica etniczna w prasie czeskiej i słowackiej mniejszości narodowej w Polsce*, który ukaże się w „Zeszytach Łużyckich” w 2017 roku.

Wszystkie moje doświadczenia badawcze znajdują również wyraz w praktyce dydaktycznej w prowadzonych w Instytucie Sławistyki Zachodniej i Południowej a także Instytucie Kultury Polskiej zajęciach (szczegóły w załączniku nr 5), działalności Interdyscyplinarnego Zespołu Badań Kultury Komunizmu w Krajach Europy Środkowo-Wschodniej i na Balkanach, którego jestem współzałożycielem (wraz z dr hab. Grzegorzem Bąbiakiem, dr hab. Magdaleną Bogusławską, dr Zuzanną Grębecką, dr Ewą Wróblewską-Trochimiuk) i kierownikiem, licznych krajowych i międzynarodowych projektach badawczych (szczegóły w załączniku nr 5) oraz działalności popularyzatorskiej (szczegóły w załączniku nr 5).

Podsumowując, chciałbym zwrócić uwagę na różnorodność podejmowanych przeze mnie zagadnień, jednakowoż dających się ująć w trzy tematyczne i spójne metodologicznie,

zasadnicze ścieżki: okres komunizmu i jego dziedzictwo po 1989 roku, kultura popularna oraz refleksja teoretyczna nad zagadnieniami antropologicznymi. Moje poszukiwania wyrażają się również w podejmowanych krajowych i międzynarodowych działaniach naukowych, organizowanych konferencjach (6) oraz realizowanych projektach (9) oraz współpracą z ośrodkami naukowymi w kraju i za granicą a także w licznych wystąpieniach konferencyjnych.

W sumie na mój dorobek naukowy składają się dwie monografie, dwie książki współredagowane oraz dwadzieścia trzy artykuły naukowe opublikowane w czasopiśmie naukowych i monografiach, dwa hasła przedmiotowe, jedna recenzja a także dwa tłumaczenia teksów naukowych na język polski z języka czeskiego.

CENTRALNA KOMISJA PROSI, ABY ROZMIAR PLIKU AUTOREFERATU NIE PRZEKRACZAŁ 5 MB

* w przypadku, gdy osiągnięciem tym jest praca/ prace wspólne, należy przedstawić oświadczenia wszystkich jej współautorów, określające indywidualny wkład każdego z nich w jej powstanie. W przypadku, gdy praca zbiorowa ma więcej niż pięciu współautorów, habilitant załącza oświadczenie określające jego indywidualny wkład w powstanie tej pracy oraz oświadczenia co najmniej czterech pozostałych współautorów.

